

ІННОВАЦІЙНІ РЕСУРСИ ПІДПРИЄМСТВА

© І.В.Федулова, 2010

Сьогодні знання виступають ресурсом і об'єктом управління практично у всіх підрозділах і в рамках всіх функцій, оскільки не існує таких видів діяльності в організації, для яких знання не виступали б джерелом розвитку і удосконалення. Дана сфера досліджень є однією із найбільш перспективних і популярних з точки зору організації і управління використання знань. Нова економічна система, яка прийшла після розширеної індустріалізації, характеризується докорінними змінами прийнятих в економіці устоїв. Умови, які при цьому формуються, здійснюють суттєвий вплив на характер і зміст основних конкурентних переваг. Протиріччя між капіталом і найманою працею, як рушійною силою індустріального суспільства, замінює в постіндустріальному суспільстві рівень розвитку ринкового обміну і досягнутий рівень суспільних комунікацій. Таким чином, залежність людського співіснування від рівня і характеру розвитку технологічного способу виробництва стає прямою і очевидною. «Інновація, як історично безповоротна зміна способу виробництва речей», за визначенням Й. Шумпетера стає важливим макроекономічним показником розвитку національних економік. В теперішній час на заміну індустріальному і постіндустріальному економічним укладам приходить період науки, знань та інформації. Цей тип економіки можна назвати інноваційним або високих технологій, економікою знань.

Світовий і передовий вітчизняний досвід показує, що в сучасній конкурентній боротьбі змагання йде не стільки за володіння матеріальними ресурсами, скільки за спроможність до розробки і впровадження інновацій. В сучасних умовах корпоративними інтересами виступають: самостійне здійснення науково-дослідних і досвідно-конструкторських робіт, створення власної науково-технічної і експериментальної бази, постійний моніторинг фундаментальних і прикладних досліджень, генерування і ефективного використання наукових знань, повна інтеграція науки і виробництва.

Сьогодні підприємства, на відміну від періоду індустріалізації, відслідковують появу нових наукових знань ще на етапі проведення фундаментальних досліджень і прагнуть першими отримати результати в своє розпорядження. Доля інтелектуального капіталу в сумарному показнику капіталізації середнього сучасного високотехнологічного підприємства досягла 85 %. В теперішній час темпи зростання світового ринку ліцензій, за оцінками спеціалістів, більше ніж в 3,5 рази перевищують темпи зростання традиційних ринків товарів та послуг.

Особливість інтелектуальної економіки полягає в тому, що її головний ресурс – знання і інформація, на відміну від всіх інших ресурсів не характеризується ні кількістю, ні можливістю вичерпання, ні споживанням в їх традиційному розумінні. Основною вимогою, яка обмежує використання цього доступного ресурсу, є унікальні властивості самої людини – наявність або відсутність інтелектуальної активності у вигляді накопичення, усвідомлення, переробки і генерації нових знань. Знання і інформація хоча і доступні для всіх, але в силу суб'єктивних властивостей їх споживачів акумулюються лише у відносно вузького кола людей, соціальна роль яких є неперевершена в сучасних умовах.

Практично всі види продукції включають уречевлені знання – від складного виробничого обладнання до збутової техніки. Процес отримання і передачі знання прискорюється завдяки появі нових інформаційно-телекомунікаційних технологій. Тому постає проблема співвідношення в теоретичних дослідженнях і управлінській діяльності понять «знання», «інформація», «економіка знань» і «управління інформацією».

Будь-яка інноваційна діяльність виступає як результат комплексного прояву таких ознак, як знання, уміння, навички і досвід. Знання – вірне відображення дійсності в мисленні людини; перевірений суспільною практикою результат процесу пізнання. Уміння – результат оволодіння новою дією (або новим способом дій), який заснований на будь-якому правилі (знанні), і

використання його відповідним чином в процесі вирішення визначених задач. Навички – придбання в результаті навчання і повторення уміння вирішувати трудову, навчальну або ігрову задачу за допомогою засобів праці або інших засобів діяльності із заданою точністю. Досвід – придбане в результаті практики уміння вирішувати комплекс типових і нестандартних задач у визначеному виді діяльності.

Між цими поняттями існує циклічний взаємозв'язок. Так, знання призводять до роздумів. На їх основі розробляються концепції, які в ході досвіду удосконалюють уміння та навички. Це призводить до нових узагальнень, тверджень і до нового знання.

Основні відмінні характеристики індустріальних і наукових основ економіки дозволяють зробити висновок, що особливість інтелектуальної економіки полягає в тому, що її головний ресурс – це знання і інформація. Інформація та знання мають принципово різну природу. Будь-яка діяльність, в тому числі і інноваційна, виступає як результат комплексного прояву таких ознак, як знання, уміння, навички і досвід. Знання в більшому ступені пов'язані з людиною, його свідомою діяльністю щодо отримання і обробки інформації про навколишній світ. Людина до повного зникнення витрат праці залишається робочою силою. В ній створюються засоби виробництва у вигляді накопичених у мозку інтелектуальних матеріалів, які можуть використовуватись як засоби праці і як предмети праці. Це створюється не само по собі, а в результаті праці самого власника інтелектуальних засобів праці й праці інших людей, а також витрат матеріальних інтелектуальних засобів праці. Інформація – це сукупність даних, які вже інтерпретовані, яким вдалося надати певний зміст, на відміну від знань вона може існувати відокремлено від людини і мати ринкову вартість. Ресурсами в знанієвій економіці виступають не самі знання або інформація, а специфічні властивості людини в напрямку накопичення, трансформації і генерації нових знань та ідей, які можливо назвати інтелектуальним сприйняттям. Джерелом продуктивності постіндустріального способу розвитку потрібно вважати технологію генерування знань, обробки інформації та символічної комунікації.

Управління знаннями розглядається, як сукупність управлінських впливів на способи, методи, форми відображення дійсності в мисленні людини за допомогою перевіреного суспільною практикою результату процесу пізнання для забезпечення практичного використання і розповсюдження згідно із визначеними цілями з метою отримання додаткової вартості. З огляду на вищезазначене об'єктом управління менеджменту знань виступають: знання, уміння, навички і досвід в системі соціальних відносин. Суб'єктом – інтелектуальна здатність і активність людини щодо створення, аналізу, обробки і використання знань, умінь, навичок і досвіду.

Аналіз етапів, елементів і процесів, які різні автори пов'язують з управлінням знаннями, дозволив зробити висновок, що їх зміст в основному співпадає з природним процесом відтворення знання. Це дозволило визначити систему управлінських впливів в процесі управління знаннями на виробництві.

Існує різниця, тісний зв'язок і взаємообумовленість між управлінням знаннями і інтелектуальним капіталом. Здійснений огляд наукових поглядів на визначення інтелектуального капіталу дав можливість під ним розуміти інтелектуальні ресурси, що втілені у сукупності наукових та загальних знань працівників, їх досвіді, знаннях, вміннях і навичках, які створюють продукти інтелектуальної діяльності, що можуть належати як його власнику, так і іншим суб'єктам господарювання, та дозволяють отримувати додаткову вартість.

Дослідження структури інтелектуального капіталу дозволило визначити його зв'язок з інтелектуальним і інноваційним потенціалом. Інтелектуальний потенціал підприємства – це можливості, які надані інтелектуальними ресурсами в часі і просторі, які можуть бути використані для розв'язання поставленої задачі, досягнення певної мети. Інтелектуальний потенціал можна розглядати як основу для визначення інноваційного потенціалу підприємства разом із фізичним і фінансовим капіталом, які в сукупності створюють унікальні можливості ведення інноваційної діяльності для кожного конкретного підприємства. З огляду на це, відмінності понять «інтелектуальні ресурси» та «інноваційні ресурси» полягають у наступному. Інтелектуальні ресурси підприємства, як вже зазначалося, включають інтелектуальний капітал, інтелектуальну працю та інтелектуальні продукти, які у свою чергу також можуть бути використані як засоби виробництва, оскільки вони є результатом інтелектуальної праці. А інноваційні ресурси включають перелік фізичних і фінансових активів, інтелектуальних ресурсів підприємства та інноваційні продукти, які можуть виступати як засоби виробництва і сприяють інноваційній діяльності.